

de anexe (409 p.), care pot constitui veritabile instrumente de lucru pentru dezvoltarea unor cercetări ulterioare în domeniul istoriei ecleziastice. Multitudinea și importanța acestor surse, aduse la lumina tiparului prin munca minuțioasă a cercetătorului, se află într-un fericit echilibru cu transparența istorică și stilistică, cu scriitura îngrijită, de finețe, cu tot ce reflectă iubirea pentru biserică, pentru oameni, pentru istoria-viață, pentru cuvânt și adevăr.

Considerăm, de asemenea, că aplicarea unei metodologii adecvate i-a facilitat părintelui dr. Pavel Vesa prelucrarea informațiilor documentare impresionante, rezultat al cercetărilor întreprinse în arhivele de stat și în cele bisericești, în arhivele personale și în biblioteci.

Autorul vine în fața faptelor istorice cu formația unui istoric bine articulat, ca urmare a cunoașterii nu doar a datelor istorice, ci și a conceptualizărilor consacrate domeniului ecleziastic.

Trădând un fin simț analitic și o scriitură exersată, autorul reușește să surprindă nervurile unui demers ce își verifică/reverifică permanent mesajul, chemând la reflexie angajată, organizată în jurul unor modele teologice și culturale din biserica ortodoxă ce-și resemnifică mereu, pentru fiecare vremuri în parte, conținuturile.

Considerăm că lucrarea de față se înscrie într-un vast proiect științific pe care autorul l-a conceput și modelat ținând seama de logica intrinsecă a raportului sincronie-diacronie, evenimential-interpretare, și al cărui obiectiv este de a face cunoscută istoria Episcopiei ortodoxe a Aradului, prin intermediul unei personalități polivalente a cărei viață și operă s-au împletit organic cu aceasta.

Nu pot decât să ne bucure astfel de apariții editoriale care analizează responsabil și avizat segmente ale istoriei vieții noastre bisericești. Autorul acestei cărți dovedește, și de această dată, nu doar un bun-simț analitic, ci și o luciditate a imperativului de promovare a modelelor autentice (așa cum a fost și protopopul Gheorghe Ciuhandu) pentru vremurile pe care le traversăm. Or, astfel de modele, prin intermediul cărora avem rădăcină și pe pământ dar și în veșnicia lui Dumnezeu – după frumoasa expresie a poetului creștin bihorean Traian Dorz – ar trebui să fie prezentate cât mai des posibil în fața societății publice, date fiind împrejurările concrete ale existenței noastre de zi cu zi.

Considerăm, de asemenea, că lucrările părintelui Pavel Vesa au capacitatea de a pregăti o cale pentru urmași, prin relevarea modelelor luminoase din trecutul nostru istoric și bisericesc, și să lase generațiilor tinere de cercetători ai fenomenului un gând, o metodă și o pildă de urmat, întrucât, la Marea Judecată a istoriei și a lumii, acest „examen public”, singurul care se va desfășura în spiritul dreptății absolute, „nemitarnicul” Judecător ne va judeca și ca neam.

Radu ROMÎNAȘU

Gabriel Moisa, *Istoriografia românilor din Ungaria 1920-2010. Între deziderat și realitate* (*A magyarországi románok történetírása 1920-2010. Vágy és valóság között*) Editura NOI, Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria, 2010, 311 p.

Demersul științific al istoricului Gabriel Moisa se impune ca o necesitate stringentă în condițiile redimensionării politice a Europei central-estice după căderea regimului comunist. Tema aleasă: „Istoriografia românilor din Ungaria 1920-2010. Între deziderat și realitate” este tentantă dar în egală măsură sensibilă, pretându-se la o multitudine de interpretări critice.

Volumul de față se deschide cu „Argument. Motivații. Precizări metodologice”, în care istoricul prezintă motivele și demersul metodologic care au stat la baza scrierii acestei cărți.

Primul capitol al cărții tratează un „Scurt istoric al românilor din Ungaria (pe baza istoriografiei românilor din Ungaria)”. Se aduc în prim-plan o serie de cercetători români din țara vecină: istorici, etnografi, filologi, muzeografi etc, ale căror studii au vizat destinul românilor dintre granițele actualului stat Ungaria.

În capitolul al doilea, intitulat „Instituții producătoare de istorie la românii din Ungaria”, autorul face un inventar riguros al instituțiilor care „produc istorie” la românii din Ungaria. Printre acestea se numără: Catedra de Filologie Română a Universității ELTE din Budapesta, cea mai veche instituție din Ungaria unde se învață limba română, apoi Catedra de limbă și literatură română din cadrul Universității din Seghedin, Muzeul din Bichișciaba, Muzeul „Erkel Ferenc” din Giula etc. În anul 1993 a apărut cea mai importantă instituție de cercetare a istoriei românilor din Ungaria: Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria.

Capitol al treilea tratează pe larg „Revuistica” românească din Ungaria. Sunt prezentate articole și studii din reviste de specialitate: „Izvorul”, „Timpuri” (ulterior devine „Lumina”), „Simpozion”, „Conviețuirea” etc. În paginile acestor publicații științifice regăsim numeroase studii despre viața românilor din Ungaria: istorie, societate, cultură, religie, folclor, etc.

Următorul capitol cuprinde un expozeu al volumelor scrise de către cercetătorii români din Ungaria. Din această categorie fac parte contribuțiile științifice ale Elenei Csobai, *Istoricul românilor din Ungaria de azi*, Gheorghe Petrușan, Emilia Martin și Mihai Cozma, *Românii din Ungaria*, Teodor Misaroș, *Din istoria comunităților bisericești ortodoxe române din R.P. Ungară* etc.

În capitolul al V-lea, numit „Despre conținutul scrisului istoric”, istoricul Gabriel Moisa abordează științific direcțiile și tendințele în scrisul istoric al românilor din Ungaria. Sunt revalidate o serie de subiecte sensibile din perspectiva istoriografiei române și maghiare deopotrivă: problema genezei românilor în Ungaria trianonică, asimilarea etnică, percepția Tratatului de la Trianon în percepția cercetătorilor români din Ungaria, condiția acestora din urmă etc.

În fine, ultimul capitol, „Personalii”, cuprinde o prezentare mai mult decât interesantă a doi cercetători români valoroși din Ungaria de azi, cercetători cu care autorul volumului a avut contacte directe. Este vorba despre Maria Berényi, directorul Institutului de Cercetări al Românilor din Ungaria, și despre Elena Munteanu Csobai. Autorul prezintă viața și opera celor doi cercetători care și-au pus amprenta asupra scrisului istoric al românilor din Ungaria. Urmează apoi două rezumate, unul în limba engleză, celălalt în limba maghiară.

Concluziile pe care autorul le stabilește la finalul volumului sunt pertinente și sunt validate de adevărul istoric, bazat pe documente. Din păcate, cercetările vizând istoricul românilor din Ungaria ne oferă imaginea unei comunități aproape asimilate în zilele noastre. Ponderea demografică a românilor din Ungaria se află pe o traiectorie descendentă, continuă, fapt dovedit franc de recensămintele generale ale populației din Ungaria.

Cartea istoricului Gabriel Moisa este scrisă într-o manieră riguroasă, fiind bine documentată (este impresionant materialul folosit la redactarea ei, vezi bibliografia) și structurată tematic. Părerile emise pe marginea subiectelor tratate sunt obiective și formulate prin prisma istoricului ajuns la vârsta maturității profesional-științifice. „Istoriografia românilor din Ungaria 1920-2010. Între deziderat și realitate”, reprezintă indubitabil un pas înainte în cercetarea istoriei românilor din spațiul Ungariei actuale.

Drd. Meszar Marius Răzvan¹

¹ Doctorand bursier la Universitatea din Oradea. Conducător de doctorat prof. univ. dr. Mihai Drecin. This work was partially supported by the strategic grant POSDRU/CPP107/DMI1.5/S/80272 (2010), co-financed by the European Social Fund-Investing in People, within the Sectorial Operational Programme Human Resources Development 2007-2013.